

КЛАСИФІКАЦІЯ КОМЕРЦІЙНОГО ШАХРАЙСТВА

Єніна Карина Михайлівна
студент-магістр юридичного факультету
Харківського національного університету
імені В. Н. Каразіна
e-mail: nagorij@mail.ru

Ключові слова: комерційне шахрайство, економічні злочини, зловживання довірою.

Останнім часом в Україні шахрайство набуло значного поширення і характеризується зміною форм, видів та способів. З економічними перетвореннями в країні, розвитком ринкових відносин пов'язано проникнення шахрайства до сфери підприємницької діяльності.

В умовах становлення ринкових відносин зростає число злочинних посягань у сфері перерозподілу майна. У цій сфері постійно виникають нові види злочинів, що раніше не існувало, які є попередженням нових правовідносин, що складаються у сфері економічної діяльності.

До переліку таких злочинів можна віднести і комерційне шахрайство.

Поняття комерційне шахрайство є науковою категорією і не вживається у законодавстві як окремий вид злочину. Кримінальний кодекс України передбачає лише одну норму яка відповідає за шахрайство (вона визначає, що шахрайство це заволодіння чужим майном шляхом обману чи зловживання довірою ст. 190 КК).

Відмінною ознакою комерційного шахрайства є те, що заволодіння чужим майном здійснюється у процесі господарської форми діяльності чи на її фоні з використанням офіційного статусу суб'єкта господарчої діяльності, що дозволяє використовувати психологію довіри з боку населення і партнерів (клієнтів) по бізнесу.

Вчинення злочинів супроводжується укладанням певних договорів, які фактично є фіктивними оскільки у підприємця – шахрая відсутні наміри щодо їх виконання.

Розглядаючи певні види комерційного шахрайства А. Волобуєв виділяє такі види комерційного шахрайства:

1. Шахрайство та пов'язані з ним злочини, що вчинюються підприємцем, укладання фіктивної угоди на умовах попередньої оплати з наступним заволодінням грошовими коштами партнера.

Цей спосіб є досить поширеним, в його основі закладено обман з боку несумлінного підприємця (шахрая) відносно наявності в нього певного товару і наміру його продажу. При цьому підприємець – шахрай може використовувати підроблені документи для переконання свого партнера по угоді в забезпеченості виконання договору.

На основі такого способу заволодіння грошовими коштами можна виділити такі етапи:

- Рекламування підприємцем – шахраєм через своє підприємство або інші фірми наявності в нього певного, найчастіше, гостродефіцитного товару для продажу за відносно низькою ціною.

- Складання фіктивних документів, які «засвідчують» наявність товару.

- Підшукування підприємця спільника для використання рахунку його фірми (підставної організації) з метою маскування розкрадання.

- Переконання підприємцем – шахраєм особи, що бажає придбати або продати товар, в наявності товару і наміру його продати.

- Укладання угоди про поставку товару на умовах попередньої оплати (100%) і перерахування грошей на рахунок, вказаний підприємцем – шахраєм (як правило це рахунок підставної організації). «Відмивання», розподіл і використання грошей, що надійшли на рахунок «підставної» організації співучасниками розкрадання.

2. Шахрайство та пов'язані з ним злочини, що вчиняються шляхом утворення і використання фіктивних безготівкових грошових коштів. Цей спосіб розкрадання базується на виготовленні і введенні в банківський обіг фіктивних платіжних документів (платіжних доручень, кредитових авізо, чеків, векселів), на основі яких на банківські рахунки підприємницьких структур незаконно зраховується нічим не забезпеченні грошові кошти.

Після зарахування цих за суттю фіктивних, безготівкових коштів вони матеріалізуються підприємцями – шахраями в готівку, вільноконвертовану валюту, товар чи використовуються в підприємницькій діяльності в інший спосіб. Не можна не погодитися з думкою, що названий спосіб шахрайства є одним з найнебезпечніших для фінансової системи країни засобів накопичення кримінального капіталу.

3. Шахрайство та пов'язані з ним злочини, що вчинюються шляхом обманного одержання і присвоєння кредиту.

Різноманітні зловживання з кредитними коштами взагалі притаманні ринковій економіці. Обманне одержання кредиту і нецільове їх використання є надзвичайно поширеним економічним злочином в країнах СНД.

У більшості випадків зловмисники діють за певною схемою:

- Утворення фіктивну комерційну структуру для переказування на її банківський рахунок коштів, які планується отримати;
- Фабрикуються фіктивні документи, які створюють уяву про добрий фінансовий стан підприємства;
- Фабрикують фіктивні документи про нібито укладені угоди для обґрунтування кредитного запиту;
- Фабрикують і подають фіктивні або неправомірно одержані документи про гарантії повернення кредиту
- Укладання кредитної угоди з банком та подають необхідні для цього документи (заявки, копії установчих документів і т.д)
- Домагаються перенесення строку повернення кредиту шляхом підроблення документів про тимчасову відсутність у них коштів, або зникають і переходять на нелегальне становище.

Треба зазначити, що деякі підприємці – шахраї, привласнивши одержані у кредит кошти, не приховуються, а переносять строк повернення кредити, шляхом службового підроблення коштів нібито через затримку їм платежів з боку партнерів за угодами.

Коли не можливо відкласти строк повернення кредиту, то імітується реорганізація чи банкрутство юридичних осіб.

Крім того дана категорія справ, досить часто члени організованих злочинних груп вступають у зговір з службовою особою банку, яка відає питаннями видачі кредитів, і за хабар (за даними опитування, як правило, у доларах США, і у розмірі від 20% до 50% суми кредиту).

4. Шахрайство та пов'язані з ним злочини, що вчиняються шляхом одержання безпідставного відшкодування з державного бюджету податку на додану вартість (ПДВ).

5. Шахрайство та пов'язані з ним злочини, що вчинюються шляхом незаконного заснування інвестиційної компанії з наступним заволодінням грошовими коштами інвесторів.

6. Шахрайство та пов'язані з ним злочини, що вчинюються шляхом утворення і використання фіктивних безготівкових грошових коштів.

Науковий керівник: к.ю.н, доц. Давиденко М. Л.